

בענין בל תשחית בשאר דברים - שיעור 600

I. מקור הענין

- (א) **אסור לקצוץ אילן מאכל** שנאמר כי תצור אל עיר ... לא תשחית את עצה ... כי ממנו תאכל (דברים כ - י"ט) ועיין במכות (כ"ג) וברמב"ם (מלכים ו - ה) דאם קצץ עבר על לא תעשה ולוקה
- (ב) **בל תשחית בשאר דברים** כגון כלים בגדים ואוכלים דעת התוס' (ז"מ ל"ג: ד"ה מדברי שנייה) ודעת הסמ"ג (לאוין רכ"ט) וסמ"ק ורבינו ירוחם וחינוך (תקכ"ט) שהוא מן התורה ואין לוקין מן התורה ודעת השו"ת נודע ביהודה (מניח יו"ד - י) והשו"ת בית יצחק (קמ"ג) והחיי אדם (ליית ה"א - ל"ג) והמשנה למלך (מלכים ו) שהוא רק דרבנן וכן משמע מהרמב"ם (מלכים ו - י) אמנם בספר המצוות להרמב"ם (ל"ה י"ז) כתב שהוא איסור תורה
- (ג) **טעם האיסור הוא** שלא להשחית מעשי ה' דיעקב אבינו שכח פכים קטנים וחזר עליהם רש"י (נראה ל"ג - כ"ה) ולומדים שצדיקים חביבים עליהם ממונם יותר מגופם (חולין ז"ה:)
- (ד) **יזהר אדם בלאו זה** שהרי מצינו גדול העולם נענש על לאו זה דכתיב בדוד המלך ויכסהו כבגדים ולא יחס לו ואמרו חז"ל (נרכות ס"ג:) לפי שביזה הבגדים כשקרע מעיל של שאל לכך לא נהנה מהם

II. בל תשחית בשאר דברים

- (א) **שכח והכניס משקין לתוך פיו בלא ברכה** בולען ואינו מברך עליהם ברכה ראשונה (קמ"ג - ה) וקשה שנהנה מהעולם הזה בלא ברכה וצריך לומר שהתירו לבלוע בכדי למנוע השחתה שזה ג"כ רצון הבורא ויש חולקים וכן נראה ואבאר (ספר על פכים קטנים זף י"ז)
- (ב) **המחמיר לאכול מאכלים בהשגחה היותר מהודרת** וקיבל מאכל בהשגחה פחות מהודרת יכול ליתנו למי שאינו מקפיד לאכול מהודר ואין לזורקו דהוי בל תשחית ואם לדעתו זה אסור אף דעדים מכחשי ליה אם כן אסור לתת לאחר ועיין בטור ודרכי משה (תרכ"ד) ומג"א (ל"ג)
- (ג) **קיבל במשלוח מנות** מידיד שאינו שומר על כשרות כדין אם יוכל ליתן זאת לכהמה מוטב ואם לאו יכול לזורקו לאשפה דאין זה בל תשחית כיון שדרך תיקונו זרקו (שם זף ס"ה)
- (ד) **מי שמחמיר על חמץ שלא למוכרם** ורוצה לשורפם אין בזה חשש בל תשחית שיש בזה תועלת לבעל הבית וכ"כ הספר חסידים (תתע"ט) ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ג - מ"ה - ה) דאפילו לצורך הידור מצוה מותר
- (ה) **מאכלים שצריכים בדיקה מרובה** ובטירחה מרובה מותר לזורקו לכהמה או לנכרי וכן מאכלים שמאוסים בעיניו (שם בשם רב אלישיב)
- (ו) **יש להחמיר בביטול ברוב במין במינו** דעל כל פנים אכל איסור אבל מין שבאינו מינו שנבטל בששים אין מקום להחמיר וג"כ אסור להחמיר לזורקו (אג"מ יו"ד ד - זף קפ"ג צסופו)
- (ז) **מי שאוכל ושותה יותר מדי** עד שמוזיק לו עובר כפליים משום בל תשחית של המאכל ומשום בל תשחית דגופו ועיין בברכות (כ"ט:) דהשכרות מביא לידי חטא ומביא לבל תשחית (אורחות מישרים כ"ט - וו)
- (ח) **מותר להתיר ציציות מטלית זה** וליתנם בטלית אחר אבל שלא להניחם בכגד אחר לא (ט"ו - ה) והחיי אדם כתב דבמקום שקשה בעיניו הטיירחה להתיר מותר לנתקם ואין בזה משום בל תשחית כיון שאינו עושה דרך השחתה (מ"ב ט"ו - ט)
- (ט) **מזוזה אין מצוה להחליפה במהודרת ממנה** מכיון שאין הכתב נראה לעין שא"צ להתנאות אלא מה שנראה לרבים כגון ספר תורה מ"מ מותר לתחליפה אם יש הידור בדבר (שו"ת יביע אומר ג - יו"ד י"ח - ה - ו)
- (י) **מי שאשתו או בתו לובשת בגד שאינו צנוע** מותר לשרפו שהוא מתכוין לשם שמים (ספר על פכים קטנים זף ע"ה) מעשה ברב אבא ואבא
- (יא) **מי שיש לו בגד או מנעלים שאין צורך בהם** ואינו מוצא מי שרוצה לקחת את זה מותר וחובה להוציאם דרך הפקר (שו"ת שבט הלוי ט - קל"ט) דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם (יצמות מ"ד:)

- (יב) בענין עישון אם אי אפשר להפסיק לגמרי משום עצבים אין איסור שהרי א"א לו זולתו אבל אין לו להכניס עצמו ולהרגיל בעישון משום כל תשחית של גופו וגם כל תשחית בממונו (משנה הלכות ט - קס"ח) וע"ע באג"מ (יו"ד 3 - מ"ט) דשומר פתאים ה' (תהלים קט"ז - ו)
- (יג) מי שפותח זרם המים או החשמל ואין משתמשיין בו נכשלת ככל תשחית ואם במקום ציבור מזיק הרבים
- (יד) על פיזור ממון ישראל בעריכת החתונות וכן בשאר שמחות עיין בשו"ת באר משה (ד - קמ"ז - ל"ח) דצעק על הנשים שצריכות בגד חדש לכל שמחה וגם צעק על אלו שעושים החתונות במקומות היקרים וגם על אלו שהעריכו דמי הפרחים כאלפים דולר ולמחר כל אלו הפרחים הולכים לאשפה וכל זה בזמן שאלפי ישראל רעבים וצמאים והחוב מוטל על הרבנים שיתאספו ויחליטו איסור על כל זה ועיין בקובץ מבקשי תורה (ניסן תשנ"ח) שהביא מגדולי ארץ ישראל שהסכימו עמו דרק יסתפק במועט (פלא יועץ ערך כילות)
- (טו) כוס של ברכה צריך שיהא מלא על כל גדותיו (רמ"א קכ"ג - 3) ואף שרגיל לישפך קצת עי"ז לארץ ויש שאין ממלאין אותו מטעם זה (מ"ב ט)
- (טז) רואה אוכלים מושלכים בקרקע אסור להניחם (פרייזין ס"ד:) אבל כשידוע דאותם אוכלים לא חזי לאיניש אין חיוב להסירם (רב אלישיב)
- (יז) כלים שמשתמשים רק חד פעם אע"פ שיכולים ליהנות מהם מותר לזורקם וכן בגדים שאינם עומדים עוד ללבישה כיון שאין הדרך לשומרם (תוס' שבת קמ"ג ד"ה פירווי) ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח - ט) דלהפקיר כליו אין זה מעשה השחתה אבל לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לו (יצמות מ"ד ספר ברכת השם ק"ג)
- (יח) מי שרגיל ללבוש בגדים יקרים לשבת וכשיוצא לחוץ מתקלקלים בגשם מותר ללובשם לכבוד שבת דאין זה מעשה השחתה (שם אות ג"ז)
- (יט) לכן מותר לסתור בית כדי לבנות במקומו בית יותר גדול וחשוב מבית הראשון (שם דף קס"ח)
- (כ) אם מחויב לאכול השיריים לכאורה צריך ליזהר בזה אבל כשאי אפשר אינו מחויב לאנוס עצמו (שם דף קס"ד) וצריך ליזהר בזה בפרט בחתונות (smorgasbord)
- (כא) בעלי האולמות שחסים על הזמן והטירחא לאסוף ולברור המאכלים הטובים אין בזה כל תשחית מ"מ יותר טוב לתת לעניים אבל דלהשחית דבר כדי שלא לאבד זמנו אין כל תשחית (ספר ברכת השם דף קס"ט וספר על פכים קטנים דף ל"ח וס"ה)
- (כב) מאכלים שאין הפצים לאכול ממנו עוד סומכים בזה להתיר דכיון שאין בדעתם לאכול עוד מהמאכל ובין כך יתקלקל ויפסד (ספר על פכים קטנים דף ס"ז בשם רב אלישיב) וכגון לשפוך הטשאלענט מוצאי שבת
- (כג) נזהרים לבלתי קטוף עשב או פרח בלי תועלת (ספר על פכים קטנים דף כ"ז)
- (כד) האי מאן דאפשר לה למיכל נהמא דשערי ואכל דחטי אין כל תשחית דכל תשחית דגופא עדיף אבל בלאו הכי יש כל תשחית (ספר על פכים קטנים דף ל"ח בשם פלא יועץ)
- (כה) מאכל שנמצא נגוע ומאוס בעניו אין בו ב"ת (על פכים קטנים דף ס"ד בשם רב אלישיב)
- (כו) מר בריה דרבינא שבר כסא בת ארבע מאות זוזי לשמחת חתן וכלה (צרכות ל:) ויש אומרים שהיה נשברה מקודם
- (כז) מי שהזיק חפצי חבירו מחמת שמחת פורים בזמנינו חייב לשלם (ערוך השלחן תרל"ה - י) ואם נתכוין לכך הוי כל תשחית (ד"ע)
- (כח) מאכלים שנתן תחת המטה רובא מתירים בדיעבד (שיעור 594 על פכים קטנים דף ס"ח)
- (כט) יש לאסור נתינה בשמות חומשים וסידורים שלא בלעו (אג"מ ד - ל"ט)
- (ל) מותר להשתמש בנעליים של מת (על פכים קטנים דף פ"ח) מ"מ אין בו משום ב"ת
- (לא) גרם כל תשחית דהיינו שב ואל תעשה ג"כ אסור (רמב"ם מלקים ו - ח) וע"ע בקובץ תחומים (כרך ט"ז) שהביא דעת החזו"א (על הרמב"ם) דמותר